

Klasične šifre**Transpozicijska šifra**

V transpozicijski šifri ostanejo črke originalnega sporočila nespremenjene, njihova mesta pa so pomešana na kakšen sistematičen način (primer: permutacija stolpcev).

Te šifre zlahka prepoznamo, če izračunamo gostoto samoglasnikov (v angleščini je ta 40%, in skoraj nikoli ne pade zunaj intervala 35%–45%).

Teško jih rešimo, vendar pa se potrpljenje na koncu običajno izplača.

Simetrična šifra je peterica $(\mathcal{P}, \mathcal{C}, \mathcal{K}, \mathcal{E}, \mathcal{D})$ za katero velja:

- $\mathcal{P}$ je končna množica možnih čistopisov
- $\mathcal{C}$ je končna množica možnih tajnopisov
- $\mathcal{K}$ je končna množica možnih ključev.
- Za vsak ključ $K \in \mathcal{K}$, imamo šifrirni postopek $e_K \in \mathcal{E}$ in ustrezen odšifrirni postopek $d_K \in \mathcal{D}$.

$$e_K : \mathcal{P} \rightarrow \mathcal{C} \quad \text{in} \quad d_K : \mathcal{C} \rightarrow \mathcal{P}$$

sta taki funkciji, da je $d_K(e_K(x)) = x$ za vsak $x \in \mathcal{P}$.

Pomična šifra (angl. shift cipher) je poseben primer zamenjalne šifre.

wewillmeetatmidnight

```

22 4 22 8 11 12 4 4 19 0 19 12 8 3 13 8 6 7 19
7 15 7 19 22 22 23 15 15 4 11 4 23 19 14 24 19 17 18 4

```

HPHTWWXPPELEXTOYTRSE

Cezarjeva šifra zašifrira njegovo ime v Ehbčt.

Cezar ukazal napad

Ehbčt žnčbčo rčščg

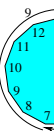
V kriptografiji si na splošno radi omislimo množice, kot pri številčnici na uri (npr. praš obsege $\mathbb{Z}_p$).

Kongruence: naj bosta a in b celi števila naravno število.

$$a \equiv b \pmod{m} \iff m | b - a.$$

Primer: za $p=13$ velja
 $7+_{13}9 = 7+9 \pmod{13} = 3$ in
 $5 *_{13} 4 = 5 * 4 \pmod{13} = 7$

(saj ima pri deljenju s 13 vsota 16 ostanek 3, produkt 20 pa ostanek 7), možno pa je tudi deljenje.

Deljenje v primeru $p = 13$:

* ₁₃	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2	2	4	6	8	10	12	1	3	5	7	9	11
3	3	6	9	12	2	5	8	11	1	4	7	10
4	4	8	12	3	7	11	2	6	10	1	5	9
5	5	10	2	7	12	4	9	1	6	11	3	8
6	6	12	5	11	4	10	3	9	2	8	1	7
7	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6
8	8	3	11	6	1	9	4	12	7	2	10	5
9	9	5	1	10	6	2	11	7	3	12	8	4
10	10	7	4	1	11	8	5	2	12	9	6	3
11	11	9	7	5	3	1	12	10	8	6	4	2
12	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Afina šifra:

$$e(x) = ax + b \pmod{26} \quad \text{za } a, b \in \mathbb{Z}_{26}$$

Za $a = 1$ dobimo pomično šifro.

Funkcija je injektivna, če in samo če je $D(a, 26) = 1$.

Imamo $|\mathcal{K}| = 12 \times 26 = 312$ možnih ključev.

Za pomično šifro in afino šifro pravimo, da sta **monoabecedni**, ker preslikamo vsako črko v natanko določeno črko.

Vigenèrejeva šifra (1586):

Naj bo $m \in \mathbb{N}$ in

$$\mathcal{P} = \mathcal{C} = \mathcal{K} = (\mathbb{Z}_{26})^m.$$

Za ključ $K = (k_1, k_2, \dots, k_m)$ definiramo

$$e(x_1, \dots, x_m) = (x_1 + k_1, \dots, x_m + k_m) \quad \text{in} \\ d(y_1, \dots, y_m) = (y_1 - k_1, \dots, y_m - k_m),$$

kjer sta operaciji “+” in “−” opravljeni po modulu 26.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A
C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B
D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C
E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D
F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E
G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F
H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G
I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H
J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R
T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W
Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X
Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y

Sporočilo

TO BE OR NOT TO BE THAT IS THE QUESTION

zašifriramo s ključem **RELATIONS**:

ključ: RELAT IONSR ELATI ONSRE LATIO NSREL
 čistopis: TOBED RNOTT OBETH ATIST HEQUE STION
 tajnopis: KSMEH ZBBLK SMEMP DGAJX SEJCS FLZSY

Npr. prvo črko tajnopisa dobimo tako, da pogledamo v tabelo na mesto (**R**, **T**).

Kako pa najdemo iz **T** in **K** nazaj **R**?

To ni monoabecedna šifra.

Pravimo ji **poliabecedna šifra**.

Vigenèrejeva šifra in 26^m možnih ključev.

Za $m = 5$ je število 1.1×10^7 že preveliko, da bi “peš” iskali pravi ključ.

Hillova šifra (1929)

Naj bo m neko naravno število in naj bo

$$\mathcal{P} = \mathcal{C} = (\mathbb{Z}_{26})^m.$$

Za K vzemimo obrnljivo $m \times m$ matriko in definirajmo

$$e_K(x) = xK \quad \text{in} \quad d_K(y) = yK^{-1},$$

pri čemer so vse operacije opravljene v $\mathbb{Z}_{26}$.

Ponovimo:

Odsifriranje (razbijanje) klasičnih šifer

Kriptografske sisteme kontroliramo s pomočjo ki določijo transformacijo podatkov. Seveda imajo tudi ključi digitalno obliko (binarno zaporedje: 01001101010101...).

Držali se bomo **Kerckhoffovega principa**, ki pravi, da “nasprotnik”

pozna kriptosistem oziroma algoritme, ki jih uporabljamo, ne pa tudi ključe, ki nam zagotavljajo varnost.

Ločimo naslednje nivoje napadov na kriptosisteme:

1. **samo tajnopis**: nasprotnik ima del tajnopisa,
2. **poznani čistopis**: nasprotnik ima del čistopisa ter ustrezen tajnopis,
3. **izbrani čistopis**: nasprotnik ima začasno na voljo šifrirno mašinerijo ter za izbrani $x \in \mathcal{P}$ konstruira $e(x)$,
4. **izbrani tajnopis**: nasprotnik ima začasno na voljo odsifrirno mašinerijo ter za izbrani $y \in \mathcal{C}$ konstruira $d(y)$.